

תצא

ועפ"ז הו"ל לרש"י להביא עכ"פ סניף (כיון שיש יוצאים מן הכלל) ראי' לפי' — מזה שבכתוב נאמר "כי תצא למלחמה" (ולא "כאשר תצא למלחמה", או: "והי' בצאתך למלחמה" וכיו"ב) ש"כי תצא" עצמו משמע ש"במלחמת הרשות הכתוב מדבר".

ולאידך, כיון שבפירושו בא רש"י לבאר באיזו מלחמה הכתוב מדבר וההוכחה שלו היא ממ"ש "ושבית שביו", ולא מתיבת "כי (תצא)" — הי' עליו להעתיק בתחלת פירושו רק תיבת "למלחמה" (ולא גם התיבות "כי תצא"?)

ב. והנה בפרשה הקודמת נמצא ג"פ "כי" בנוגע למלחמה, ע"ד שב"פרשתנו — ובכל פעם פרש"י הוא באופן שונה מהשאר ומדפרשתנו!

עה"פ: "כי תצא למלחמה גו' וראית

דכל אם רשות הוא רק במקומות שבגדר רשות או חובה, אבל בשאר מקומות (כמו "הלא אם תטיב שאת" (בראשית ד, ז)) יכול להיות ענין של חובה (עיי"ש ס"גד) — הרי"ז בנוגע הגידון שבהפסוק, אם הוא רשות או חובה; אבל בנוגע השמוש דתיבת אם, הרי בכ"מ (חוץ מהג' מקומות (ועוד ב' מקומות — ראה לקו"ש שם ס"ו)) הוי"צ שבספק ותנאי.

(5) ראה פרש"י סוטה לה, ב (ד"ה הג'): "דכי תצא משמע כשתעלה על דעתך לצאת". וראה מלבי"ם וחזו"ט כאן.

(6) אבל ראה לקמן הערה 14.

(7) כ, א.

ר"ל ותו"ט (שם ד"ה אלא גיטין צ, א ד"ה כי משמש).

א. בתחלת פרשתנו מעתיק רש"י את התיבות "כי תצא למלחמה" ומפ' רש': "במלחמת הרשות הכתוב מדבר (ומביא הוכחה לזה) שבמלחמת א"י אין לומר ושבית שביו שהרי כבר נאמר לא תחי' כל נשמה".

והנה לעיל בפ' וירא' פרש"י: "כי משמש בד' לשונות אי דילמא אלא דהא". שמהסדר מובן: דפירוש הכי פשוט של "כי" הוא "אי" (אם), היינו שספק הוא אם יבוא הדבר שזוהו פירושו הפשוט של "אם".

(1) יח, טו.

(2) ובפרט שעל אחר בכתוב שרש"י מפרשו — "כי" הראשון פי' "דהא" וה' שני "אלא". ובפי' "אי דילמא" אין בכתוב זה. (3) מצינו בכ"מ "כי" משמש בלשון "כאשר" * ובענין שהוא ודאי, ובכפרשה שלפני זו (יט, א): כי יכירת היא, ועכצ"ל שנכלל בא' מד' לשונות הנ"ל היינו — "אי" (אם) **, אבל מפרש"י ד"כל אם ואם שבתורה רשות חוץ מג' (יתרו כ, כב) משמע דפירושו הפשוט של "כי" בל' "אם" הוא דבר שבספק — חוץ במקום יוצא מן הכלל שאי אפשר לפרשו אחרת (כב' מקומות הנ"ל) אז משמש "כי" בלשון "כאשר" ודאי.

אף שבדוחק י"ל שכלל הנ"ל הוא כש' בכתוב מפורש אם, משא"כ — "כי" בלשון "אם", ובנ"ל בכ' יכירת ה"א", בכ"מ שנאמר "כי תבואו (ו) אל הארץ" וכיו"ב. (4) ואף לפי מה שנת' בלקו"ש ח"א (ע' 100 ואילך) שכלל זה (הערה 3)

(*) גם בל' "אשר" — ובזה גופא בפי' שהוא מוכרח רק במקומות ספורים שלכן מביא רש"י (חוקת כ, כט) הדוגמא מקרא דאיוב.

(**) ראה פרש"י ר"ה (ג, א ד"ה כד

(ב) מזה שרש"י מפרש על התיבות "כי תקרב אל עיר — במלחמת ה' רשות" וממשיך "כמו שמפורש בענין כן תעשה גוי" שז"נ כמה פסוקים לאחרי זה יי, משמע שגם מתיבות "כי תקרב אל עיר" יש להוכיח ש"במלחמת הרשות הכתוב מדבר" ולכן פי' זה כאן, אלא שהוכחה דכאן אינה מספקת, ולכן מביא הוכחה חזקה "כמו שמפורש בענין וכו'". ואינו מובן:

(א) מהי ההוכחה מ"כי תקרב אל עיר" יותר מ"כי תצא", מ"כי תצור"? (ב) לאידך גיסא: מה קשה בהו"ח זה שמשום כך מוכרח רש"י לומר "כמו שמפורש בענין וכו'?"

(ג) מדוע פירש רש"י על תיבת "רבים" — "ובמלחמת הרשות הכתוב מדבר", מבלי לפרש מהי הראי' על זה (כמו שמפרש בפסוק "כי תקרב אל עיר", ובתחלת פרשתנו)?

ג. והביאור בכ"ז:

בהמשך ל"כי תצא למלחמה" כתוב תיכף בתיאור המאורע — "ושבית שבי". עפ"ז אף את"ל שהמדובר הוא במלחמת חובה, מ"מ שייך (וצריך)

(14) משא"כ בפרשתנו שההוכחה ד"ב" מלחמת הרשות כו' היא מפסוק זה עצמו ("ושבית שבי") אין להוכיח כ"כ ממה שרש"י מבאר זה על תיבות "כי תצא" כיון שהם התחלת פירושו, במלחמת הרשות כו', ועוד אפ"ל (כדלקמן בפנים) שמצד הפי' ד"במלחמת הרשות כו' מתפרשים התיבות "כי תצא" באופן אחר. [ואת"ל שמהם הוכחה לפירושו (ראה הערה 5, 16) יוקשה גם כאן (ע"ד כפסוק "כי תקרב") דהול"ל "ובמלחמת כו'" (ראי' על נוספת) ולא "שבמלחמת כו'" (ראי' על הקודם)].

גוי' לא תירא גוי' לא פירש רש"י באיזו מלחמה הכתוב מדבר, אם של רשות או של חובה — אף שבספרי מפרש שם: "במלחמת הרשות הכתוב מדבר".

על הפסוק "כי תקרב אל עיר להלחם גוי" מעתיק רש"י את התיבות "כי תקרב אל עיר" ומפרש יי: "ב"מלחמת הרשות הכתוב מדבר כמו שמפורש בענין כן תעשה לכל הערים הרחוקות וגו'".

ועה"פ יי "כי תצור אל עיר ימים רבים גוי" לא הביא רש"י בתחלת הענין (על התיבות "כי תצור אל עיר") ד"במלחמת הרשות הכתוב מדבר" יי; ורק לאחר שפירש (על תיבת "רבים") "שלשה מכאן אמרו אין צריך על עיירות וכו' ולמד שפותח בשלום ב' או ג' ימים וכו'", ממשיך רש"י (באותו ד"ה) "ובמלחמת הרשות ה' כתוב מדבר".

וצלה"ב:

(א) מדוע רש"י עה"פ "כי תקרב אל עיר גוי" ועד"ז עה"פ "כי תצור אל עיר" אינו מסתייע לפי' ד"במלחמת הרשות הכתוב מדבר" מהלשון "כי תצא" ("כי תצור"), כנ"ל ס"א יי.

(8) וכ"ה במשנה סוטה (מד, ב) בנוגע ההכרעות דמי האיש אשר בנה בית גוי נטע כרם גוי ארש אשה. וראה לקמן הערה 18.

(9) שם י.

(10) וכ"ה בספרי (בלי הסיום, כמפורש רש בענין כו').

(11) שם יט.

(12) כבספרי עה"פ.

(13) וראה גם במלבי"ם על פסוקים אלו.

„כי תצא“ במובן הרוחני י' — יציאה ממצב של מנוחה — להכנה למלחמה ; אבל עכשיו (שפרש"י ד') „במלחמת הרשות הכתוב מדבר“ — הפירוש „תצא“ כפשוטו — יציאה י' מא"י למקום האויב.

ד. עפ"ז מובן גם מה שלא פירש רש"י „במלחמת הרשות כו" על ה- פסוק (בפ' שופטים) „כי תצא למל-חמה גו' וראית גו' עם רב ממך“ — כי שם יש לפרש שבמלחמת חובה הכתוב מדבר, ותיבת „כי“ — „אם“ (תנאי) מוסבת על „וראית גו' עם רב ממך“ — שהרי ספק אם יראו „עם רב ממך“ בעת המלחמה ויצטרכו להזהיר את בני „לא תירא מהם“ ;

וכיון שגם מהמשך הפרשה אין הכרח שהמדובר במלחמת רשות, סתם רש"י ולא פירש באיזו מלחמה מדו-בר כאן י'.

לקמן ס"ד והערה 18) כי הכרח זו מל' תצא „הוא פשוט בעיניו ואין צורך לפרש, ואין כוונת רש"י בכאן לפרש אלא לסיים דבריו בפ' דושבית שביו וכו'“]. אבל ראה הערה הבאה שמצינו כמ"פ יציאה במובן הרוחני.

17) כמו „כל יצא צבא בישראל“ (ב' מדבר א, ג. ועוד), „יצאו אנשים בני בליעל“ (ראה יג, יד), „ויצא בן אשה הישראלית“ (אמור כה, י ופרש"י שם), וראה פרש"י לך (טו, טז ועוד) „יצא לתרבות רעה“ ועד"ז מצינו ל' יציאה לענין יציאת חפץ מבעלותו של אדם (בהר כה, כח-לג). ועוד.

18) והיינו, שע"ד הפשט, מכיון שה' תורה לא פירשה אם הפרשה איירי במלחמת רשות או חובה, משמע מזה דקאי על כל סוגי מלחמה (גם חובה) — דלא כב' ספרי וגמ' כו' שההכרחות דמי האיש

לומר ע"ז „כי תצא“ כי ספק הוא אם יהי' „ושבית שביו“,

ומכיון שכן, אין הכרח מתיבת „כי“ ש„במלחמת הרשות הכתוב מדבר“. ולכן מביא רש"י הוכחה „שבמלחמת א"י אין לומר ושבית שביו כו'“.

עפ"ז יש לבאר מה שרש"י מעתיק בתחלת פירושו גם תיבות „כי תצא“ — כי ע"י פירושו „במלחמת הרשות הכתוב מדבר“ משתנה פירושן של תיבות אלו :

אילו הי' הכתוב מדבר במלחמת א"י שהיא חובה, הי' מוכרח לומר, שתיבת „כי“ — „אם“ (תנאי) מו-סבת על תיבות „ושבית שביו“ [או : שהיא מוסבת על „תצא למלחמה“ אבל פי' „כי“ — מלשון „כאשר“ ; אולם לאחר שפרש"י „במלחמת הרשות כו'“, הרי תיבת „כי“ מוסבת על תיבות „תצא למלחמה“ (בפירושו הי-פשוט של כי — ל' „אם“).

עד"ז בתיבת „תצא“ :

באם הי' המדובר במלחמת א"י (לכובשה), לא הי' אפשר לפרש „ת-צא“ במובן גשמי — יציאה ממקום מושבם למקום המלחמה, שהרי י' לא הי' אז עדיין לבני ישראל מקום קבוע, ואדרבא זאת היא מטרת ה-מלחמה — לכבוש את א"י ולעשותה מקום קבוע לבני י'.

15) לבוש האורה כאן.

16) ראה פרש"י סוטה (שבהערה 5) : „דקרא בתו"ל כתיב כי תצא למלחמה מ-ארץ לחוצה לארץ“. הובא במשכיל לדוד כאן, ומפרש כן בפרש"י כאן [ובלבד האורה מוסף, שלכן לא פרש"י כלום עה"פ „כי תצא“ שבפ' שופטים (ראה

היא ב' או ג' ימים, מוכרח הוא ש"במלחמת הרשות הכתוב מדבר", שהרי כבר פרש"י לעיל עה"פ "כי תקרב אל עיר גוי וקראת אלי ל" שלום" — "במלחמת הרשות הכתוב מדבר"¹⁰.

ה. אבל בהפסוק "כי תקרב אל עיר להלחם עלי וקראת גוי", שאין עוד פרט בתיאור המאורע אחרי "כי תקרב וגוי" שיהא אפשר לומר ש"תיבת "כי" — "אם" (ספק) מוסבת עליו, הרי בהכרח שתסוב על המלחמה עצמה. ולכן מעתיק רש"י תיבות

"ימים רבים" בין "כי תצור" ל"להלחם עלי", והוה"ל "כי תצור אל עיר להלחם עלי ימים רבים"?

ולכן פרש"י דתיבות "ימים רבים" קאי בין אלפניו ("כי תצור") ובין אלאחריו ("להלחם עלי"). ובוהו מלמדנו * הכתוב ב' דינים: א) אלפניו "כי תצור" — "מכאן אמרו אין צריך כו' פחות מג' ימים כו'"; ב) אלאחריו "להלחם עלי" — שצריך להיות שהיית זמן ד"ימים רבים" קודם מלחמה (ולכן) "למד שפוחת בשלום ב' או ג' ימים".

(20) כ"פ בגו"א כאן.

אבל אין לומר כבאר"ם דהוכחת רש"י היא ממש "לתפשה" וא"י בספרי "לתפשה ולא לשובתה" — "ואם במלחמה של מצוה לשובתה ולא לתפשה" — שהרי (נוסף) לזה שלא הובאה בפרש"י דרשת הספרי עדיין יוקשה (כנ"ל ס"ב) מדוע אין רש"י מפרש הוכחה זו?

(*) והשינוי בל' רש"י — "מכאן אמרו אין צריך כו'", ו"למד שפוחת בשלום כו'" — י"ל, כי הדין דאין צריך כו' הוא רק מד"ס (ראה שו"ע אדה"צ או"ח טרמ"ח ס"ה). ולכן כי רש"י "מכאן אמרו", כי הוא רק אסמכתא לאמרו דד"ל, משא"כ הדין שפוחת בשלום כו' שהוא מד"ת, ולכן כי רש"י "למד שפוחת בשלום כו'".

וכן עד"ז בפסוק "כי תצור אל עיר", מובן שיש לפרש תיבת "כי" כפשוטה — "אם" (תנאי)). אף אם המדובר הוא במלחמת חובה, שהרי אין חיוב לצור על עיר, ומלחמה באופן זה הו"ע שבספק (גם אם עצם המלחמה היא חובה).

ולכן לא פירש רש"י "במלחמת הרשות כו'" על תיבות "כי תצור"; וגם אינו מעתיק תיבות אלו בתחלת פירושו, כבפרשתנו (אף שמוכרח ד"במלחמת הרשות הכתוב מדבר" מ"תיבת "רבים", כדלקמן) — כי פ' של תיבת "כי" לא ישנה ע"י פירושו "במלחמת הרשות כו'", וגם אילו הי' המדובר במלחמת חובה, הרי יתפרש "כי תצור" "אם" — ספק — "תצור".

אמנם, לאחר שפרש (בתיבת "רבים") "למד שפוחת בשלום כו'" — שפסוק זה מלמדנו "שקריאת שלום

גוי" היו רק במלחמת הרשות, ראה לעיל הערה 8).

[במשכיל לדוד (ר"פ תצא. וראה גם בדברי דוד שם) דמה שרש"י אינו מפרש כלום בפ' שופטים — אף שההכרזות הן דוקא במלחמת הרשות — כי תחלת הפרשה, "יראת סוס גוי וניגש הכהן גוי", איירי בין במלחמת הרשות ובין במלחמת חובה, וכיון דלא מצי לפרושי כולי ענינא בסגנון א סתם ולא פ' מידיו.

אבל (נוסף שאין נזכר בפרש"י שה"ה הכרזות היו במלחמת הרשות דוקא, הרי) את"ל ש(גם) רש"י ס"ל הכי בפשט — אדרבא צריך רש"י לפרש דמשתנה הפסוק ותחלת הענין הוא ככל המלחמות וסופו — רק במלחמת הרשות].

(19) וההכרח לזה בפשטות הכתובים י"ל: תיבות "להלחם עלי" מיותרות, שהרי מובן מעצמו דכונת "כי תצור אל עיר" היא בשביל מלחמה. ועוד: מדוע הפסיק בתיבות

עם ז' האומות ***; ועד"ו בנדוד: מה ששלח משה דברי שלום לסיחון הי' זה בשעה שרצה לעבור דרך ארצו, כמש"נ „אעברה בארצך“, ולא קרב

(כבמלחמת הרשות בעת מלחמה), כדמוכח מפרש"י בנוגע לסיחון (בפ' חוקת (ועד"ו בפ' דברים) שם) ד„אע"פ שלא נצטוו לפתוח להם בשלום בקשו מהם שלום" — דמזה מוכח דלפרש"י הי' מותר להם לפי תוח בשלום, אבל לא נצטוו על זה.

(24*) ברמב"ן שם מקשה מהא דא"י בירושלמי שביעית (פ"ו ה"א), ויק"ר (פ"ו, ו. ובשינוי לשון דבר"ה, יד) ד„ג' פרסטי גיות (פרוודיגמאות) שלח יהושע כו' להש" לים ישרים", וכמפורש ביהושע (יא, יט) „לא היתה עיר אשר השלימה אל בני" בלתי החוי יושבי גבעון" — דמוכח מזה שמותר להשלים עמם, ובמפרשי רש"י (ראה בהמצו" יין בהערה הבא) מתרצים שדעת רש"י היא כשיטת הראב"ד (בהשגות ה' מלכים פ"ו ה"ה) ותוס' (גיטין מו, א ד"ה כיון) דס"ל דקודם שעברו את הירדן הי' מותר לפתוח בשלום, ורק לאחר שיעברו את הירדן נצטוו „לא תחי' כל נשמה" [ולא כדעת הרמב"ם (הל' מלכים שם) והרמב"ן (שם) דאף במל' חמת א"י עם הז' אומות מצוה גם בא"י לפתוח להם בשלום].

אבל עפ"י פשוטו של מקרא לא מצינו חילוק בזה בין קודם שעברו הירדן לאח"כ, ומפשטות הכתובים דפ' שופטים (כ, ייח) משמע דאף קודם שעברו הירדן אסור לפי תוח בשלום עם הז' אומות (באם הוא בקירוב שיכול לשלוח מרגלים עכ"פ — כביריחו). אלא ש(ע"ד הפשט) האיסור לפי תוח להם בשלום הוא רק כאשר „תקרב אל עיר להחם עלי'“, ככפנים. משא"כ בכיבוש א"י בכלל — שז' שנים כבשו (ולכן י"ל (ובפרט להגירסא „חזר ושלח") — דאגרת הג' או גם הב' שלח בא"י לאחר שקבל המענה על אגרת הקודם), ולא היתה קריבה להלחם לשום מקום (לבד יריחו שהי' קריבה למלחמה — ששלח מרגלים משטים (שהי' מעבר לירדן)).

„כי תקרב (אל עיר)“, ומפרש „במל' חמת הרשות הכתוב מדבר“.

ואעפ"כ אין רש"י מסתפק בהוכחה זו, משום שלכאורה מוכח מהמסופר בתורה לפנ"ז, כי קריאת שלום שיי' כת גם במלחמת א"י:

בפ' חוקת ²¹ (ובפ' דברים ²²) מסופר שמשלח שלח לסיחון מלך האמורי (מו' אומות) „(דברי שלום) לאמר אעברה בארצך גו'“; אשר מזה מוכח, דאף במלחמת חובה ע"ד מלחמת א"י יש לפתוח בדברי שלום, ולא הי' משה עובר, ח"ו, על אזהרת התורה „לא תחי' כל נשמה“ ²³, ועפ"ז הרי צ"ל ד„כי תקרב גו'“ הוא גם (ועיקר — שזהו חידוש גדול יותר —) במלחמת חובה, ו„כי" — בלשון „כאשר“.

ולכן ממשיך רש"י: „כמו שמפורש בענין כן תעשה לכל הערים הרחוקות גו'“. היינו שא"י אפשר שידבר הכתוב במלחמת א"י, שהרי מפורש בפרשה להיפך.

ובכדי שלא יקשה: איך פתח משה רבינו בדברי שלום לסיחון מלך ה- אמורי, מעתיק רש"י בתחלת פירושו גם תיבות „(כי) תקרב אל עיר“, וזוהו מרמז דמה שפתיחה בדברי שלום היא דוקא „במלחמת הרשות“, הוא רק כש„תקרב אל עיר“ — היינו בעת שקרב אל העיר (להלחם), אבל שלא בעת קריבה לעיר (או שלא בעת להלחם) מותר ²⁴ לפתוח בשלום גם

(21) כא, כא"ב.

(22) ב, כ"ד.

(23) כמו שהקשה הרמב"ן שופטים (כ,

י) על רש"י.

(24) אבל אין מצוה לפתוח בדברי שלום

אלא שבוה מרמו רש"י ד"מלחמת א"י" אף באופן שאינו חובה — אין לומר "ושבית שביור", כי במלחמת א"י גם שאינה חובה "כבר נאמר לא תחי' כל נשמה", כדלקמן.

בפ' משפטים ** כתיב "לא אגרשנו מפניך: בשנה אחת פן תהי' הארץ שממה גו' מעט מעט אגרשנו גו' עד אשר תפרה ונחלת את הארץ". וזוה מובן (ע"ד הפשט **) שהמצוה והחובה להוריש את הארץ מיושבי' ** היא באופן שלא יביא עי"ז ש"תהי' הארץ שממה" י. ועפ"ז מובן דאם כובשים את הארץ באופן שא"א ליישבה — אין מלחמה זו "מלחמת חובה".

ועפ"ז תתורץ — ע"ד הפשט — התמי': איך דחו בני' כיבוש הארץ והאריכו בו שבע שנים! ואף שפ' רש"י ** דזהו גנותו של יהושע — עדיין יקשה — שלא מיחו עי"ז ה' זקנים וכו'. ועוד ועיקר: בודאי ** של יהושע ה' איזו הוראת היתר לדחות כיבוש א"י ע"י בני' לו' שנים (שלא תהי' הארץ שממה). ועפ"ז יובן ג"כ

לעיר (ולא בא להלחם בו). והי' מותר לו לפתוח בשלום **.

ו. מה"ענינים מופלאים" ע"ד ה"הלכה שבפרש"י, דידן:

רש"י מתחיל פירושו "במלחמת ה' רשות הכתוב מדבר", ומסיים — "ש" במלחמת א"י אין לומר ושבית שביור". ולכא' הו"ל לסיים מעין הפתיחה "ש" במלחמת חובה וכו'" [ועוד: מלחמת חובה כוללת גם מלחמת עמלק, שגם בה אין לומר "ושבית שביור" שהרי נצטוו ** "תמחה את זכר עמלק — מאיש ועד אשה וגו'"] ** ?

(25) רא"ם וגו"א שופטים שם. גו"א, דברי דוד ושפ"ת חוקת שם. לח"מ ה' מלכים פ"ו הא' בסופו.

וראה בביאור פערלא לסהמ"צ לרס"ג בל"ת יביד (כא, א"ב) מתוס' ע"ז (כ, א ד"ה אמר) ולא תחי' כל נשמה הוא רק בשעת כיבוש. ומוסיף דכ"ה משמעות ה' כתובים שמסיים "החרם תחרימם" רמשע דבשעת מלחמה וכיבוש איירי.

(26) סוף פרשתנו ופרש"י שם.
(27) מלחמת חובה ד"עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" (רמב"ם ה' מלכים פ"ה ה"א) — הנה המקור ע"ז הוא (כנראה) ממש"נ וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם (בהעלתך י, ט. וראה רמב"ם ה' תעניות פ"א ה"א, פ"ב ה"ג וראה שו"ע אדה"ז שסכ"ט ס"ו) ולכן אפ"ל דבזה מדבר במש"נ כי תצא למלחמה (אף שיש ללמוד זמ"ז).

בנוגע לדינא כיון שבאים להלחם בישראל הרי בכיו"ב "למדך תורה (הבא להרגך) השכם להרגו" (פרש"י משפטים כב, א) ולא "ושבית שביור" — עכ"פ ע"פ פשש"מ (אף שאפשרי הוא בנוגע לנשים וטף שלהם שלא "באו להרגך"). וגם ע"ד ההלכה — י"ל כן עפ"מז"ל (סוטה רפ"ה. הובא בפרש"י שופטים כ, ג) "על אויבכם כו' אין מרחמים

עליכם", אבל ברש"י מסיים: לפיכך התחזקו למלחמה.

(28) כג. כט"ל.

(29) וצ"ע וחיפוש הדין ע"ד ההלכה.

(30) ראה לקו"ש חיי"ג ע' 122 הערה 4.

(31) כי אף שישוב א"י אינו מצוה לדעת רש"י (ראה לקו"ש שם), אבל פשוט שזהו התכלית של כיבוש א"י, וכד' מוכח גם ממש"נ בכמה קראי "וירשת גו' וישבת". וכיו"ב.

(32) יהושע יא, יח.

(33) ראה פרש"י שמות ד, כד.

ולכן מדגיש רש"י דמהריבוי "וש-
בית שביו" על כרחך מרבינן גם
"כנעניים שבתוכה אע"פ שהם מז' אר-
צות", והחשוב "לא תחי' כל נשמה"
הוא רק על ז' האומות היושבים
באר"י.³²

ז. והנה ידוע פתגם אדה"י ש-
פרש"י עה"ת הוא "יינה של תורה",
שמוזה מובן דפרש"י מתאים עם ה-
מבואר בפנימיות התורה.

ולכא' אינו מובן בנדוד':

בדרושי חסידות³³ על התחלת פר-
שתנו, מבואר בארוכה ש"כי תצא
למלחמה גו'" קאי על מלחמת הנה"א
עם הנה"ב (יצה"ר) בעת התפלה ד-
"שעת צלותא שעת קרבא" — ואיך
מתאים פירוש זה עם פירושו של
רש"י ד"במלחמת הדעות הכתוב מד-
בר"י?³⁴

והביאור בזה יי:

להחרימם אתה רשאי לקיימם — דהוא
ד"ליקח לביתו בשבי לא קמ"ל שביו".
(37) ובה יובן אריכות לשון רש"י
"אע"פ שהם מז' אומות" (ראה קושית
משכיל לדוד).

(38) והסעם י"ל, כי דוקא כשיושבים
ביחד בא"י ה"ה אומה שצריכים להתויר
למען אשר לא ילמדו, משא"כ בתויל
שהם בטלים לשאר אומות. וראה שפ"ח
ריש פרשתנו.

(39) היום יום ע' כד.

(40) לקו"ת ואוה"ת כו'.

(41) כמו שהקשה באוה"ת שופטים (ע'
תתסד) על מלחמה (דשופטים כ, א) ומציון
לדיה "כי תצא למלחמה".

(42) ראה שם באוה"ת. וי"ל הבי':
בכא"א עבודת התפלה מלחמת חובה היא
בתחלת עבודתו, אלא שלאח"ז אפשרים
שני אופני עבודה תורה או תפלה.

דיוק ל' רש"י שם "הי' מתכוון יי-
לדחות" — ולא "דחה" — כי הכוונה
מנעה ההשתדלות שלא תהי' הארץ
שממה — ובמילא נדחה.

וזהו דיוק רש"י "שבמלחמת א"י
אין לומר ושבית שביו" — במלחמת
א"י איזו שתהי', גם כאשר אינה מל-
חמת חובה, נצטוו "לא תחי' כל נש-
מה".

והסעם: "לא תחי' כל נשמה" היא
מצוה בפני עצמה ואינה קשורה עם
מצות כיבוש א"י, ותוכנה — שלא
יהיו מז' אומות בא"י "למען אשר
לא ילמדו אתכם לעשות ככל תוע-
בותם"³⁵. ולכן אף במלחמת א"י ש-
אינה חובה מוזהרים ב"לא תחי' כל
נשמה".

וממשיך רש"י בד"ה שלאחריו:
"ושבית שביו — לרבות כנענים ש-
בתוכה אע"פ שהם מז' אומות". כי
עפ"י האמור שמצות "לא תחי' כל
נשמה" אינה קשורה עם מצות כיבוש
א"י, הי' מקום לומר, דגם במלחמת
רשות עם האומות שבחו"ל, אסור לי-
קח שבי מהכנעניים שבתוכם ומוזה-
רים ב"לא תחי' כל נשמה" יי;

(34) וכן ל' רש"י "גנותו" ותו לא.

וראה פרש"י במדבר ט, א. שם טו, לב.

(35) שופטים שם, יח. וראה גם אחרי

יח, כרח. קדושים כ, כב"ז. ועוד.

(36) עפ"י המבואר בפנים ד"לא תחי"

אינו קשור עם מצות כיבוש א"י אלא הו"ע

בפני עצמו — "למען אשר לא ילמדו גו",

יומחק מה שפירש בדברי דוד (שופטים

כ, יא. ועד"ז בלבוש האורה ריש פרשתנו)

והחידוש בפסוק זה על מש"נ בפ' שופטים

(שם) "והי' כל העם הנמצא בה" ופרש"י:

אפי' אתה מוצא בה מז' אומות שנצטוית

גו' שלום"י: עבודת התפלה הוא
בירור היצה"ר מלמטלמ"ע, ע"י הת-
לבשות המברר (נה"א) בתמברר (ג-
ה"ב), ולכן בא ע"י מלחמה ויגיעה;
אבל הבירור שע"י תורה הוא מלמע-
למ"ט, בדרך ממילא, שע"י לימוד
התורה ממשיך ומגלה אלקות בנפשו,
ועי"ז מתבטל (ומתברר) היצה"ר מ-
אליו.

עפ"ז מובן מה שבירור היצה"ר
ע"י מלחמה נק' "מלחמת הרשות"
— כי ישנו בירור באופן של מנוחה
— ע"י עבודה של תורה.

(משיחת ש"פ תצא תשכ"ה)

מבואר בכ"מ"י שיש ב' אופנים
בבירור היצה"ר: א) בדרך מלחמה,
ב) בדרך מנוחה.

שבכללות"י זהו החילוק"י בין ע-
בודת התפלה — "שעת קרבא", לע-
בודת התורה — "דרכי" דרכי נועם

(43) תו"א ה' ד ואילך. לקו"ת במדבר
ג, ד ואילך. ועוד.

(44) בפרטות גם בתורה יש עה"ת ואילגא
דטו"ר (ראה אגה"ק סכ"ו), או ש"ס ירוש'
וש"ס בבלי (שערי אורה כו, א) וראה טעהמ"צ
להאריז"ל ואתחנן וש' המצות שם שה-
אריז"ל ה"י מקשה בכת כו' עסק ההלכה
כדי לשבר הקליפה כו'; ובתפלה — תפלה
דחול ודשבת יקראת לשבת עונג (תו"א
סה, ג).

(45) ראה בארוכה ד"ה ת"ר ג"ח תר-
נ"ט. ויאמר משה תש"ד.

תצא ב

אופן מחיית זכר עמלק הוא מובן ופשוט גם לבן חמש למקרא — וא"כ ל"ל לרש"י לפרשו כאן.¹

עוד יש לדייק בדברי רש"י:

(א) מכיון שחידושו של רש"י כאן הוא שמחיית זכר עמלק הוא "אפילו על הבהמה" — למה (מעתיק מהכתוב בשמואל א' ו) כותב גם "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק".²

(ב) למה לא הביא רש"י גם סיום הכתוב "מגמל ועד חמור", מאחר שגם הם "זכר עמלק", ואינם בכלל "משור ועד שה", כדמוכח מקרא דשמואל ד' מפרטו בפ"ע.³

(ג) "מאיש ועד גו' שה" קרא הוא, (כנ"ל), ובכ"ז לא כתב רש"י, כדרכו בכ"מ "כדכתיב", או כיו"ב.

(ד) אחרי שמבאר רש"י "שלא יהא שם של עמלק נזכר אפי' על הבהמה", מוסיף "לומר בהמה זו כו'" — ולכא' הוי כפל לשון.

(ה) בראש פירושו מעתיק רש"י גם התיבות "תמחה את" — והרי לא נחית לפרש אלא מהו "זכר עמלק".

(5) ועפ"ז מובן שאינו מספיק התירוץ דהוקשה לי' כמ"ש בגו"א, "דאל"כ . . . הוי למיכתב תהרוג את עמלק מאי תמחה את זכר עמלק" — דאי"כ הו"ל לפרש בפעם הא' בבשלה, כבפנים, ומוכרח לומר דכאן ישנה קושיא דאינה שייכת בפ' בשלה.

(6) כדלעיל הערה 1.

(7) וכמו שהוא בספורנו כאן.

(8) ולהעיר שבדרשת רז"ל (ראה לעיל

הערה 2) הווכח "גמל זה של עמלק".

א. בסיום פרשתנו מעתיק רש"י "תמחה את זכר עמלק" ומפרש: "מ' איש ואד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה" שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה".⁴

בהשקפה ראשונה — בא רש"י להשמיענו שמחיית זכר עמלק פירושה (לא רק הריגת הבנ"א דעמלק, אלא) גם מחיית הבהמה. ומוכרח הוא ב' פשש"מ — דאם לאו הכי הרי נזכר שם עמלק (על הבהמה), ועוד דבנ"א אינם "זכר עמלק" אלא עמלק עצמו.

וצלה"ב: מה בכלל קשה בהתיבות "תמחה את זכר עמלק" שהוזקק רש"י לפרשן? ואם נאמר שרש"י מפרש (לא פי' התיבות שבכתוב, אלא) קושטא דמילתא איך הוא מחיית זכר עמלק — הו"ל לפרש זאת לעיל בפ' בשלח, שנאמר בה "אמחה את זכר עמלק", ומדלא פרש"י כלום בפעם הראשונה, מוכח דהן פי' התיבות והן

(1) ש"א טו, ג.

(2) ראה מכילתא ס"פ בשלח, פס"ז כאן עה"פ ובשלח שם. אבל ראה לקמן הערה 17. ברמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"ד וכן בחינוך מצוה תרד הזכירו רק מחיית האדם (ולא הבהמה) — ראה מנ"ח שם.

(3) ומובן דאין לומר שזהו מפני שכן דרשו רז"ל (ראה בהערה הקודמת) שהרי (א) אין רש"י מביא דרשות רז"ל רק במקום שנוגע לפשש"מ, (ב) דרשה זו אי' (גם) במכילתא פ' בשלח וא"כ הו"ל לרש"י להביאה בבשלה שם, וכבפנים.

(4) יו, יד.